

... hac aliaris participatione
... filij tui corpus et sangu
... terminus qui bene dictione celesti
... eundem ...
... dñe famulor
... nos precesserit
... in somno pacis
... in christo quiescer
... ac pacis in ...
... famulis
... tuarum ...
... ac ...
... Mathia. bene

00 P. Bd.

V₉

+

ERNESTI SO-
NERI PHILOSOPH.
ET MED. D. IN ACADE-
MIA NORIBERGEN-
SIVM

Orationes duæ

I. *De Insomniis,*

II. *De vita contemplativa:*

PUBLICÆ AB EODEM HA-
BITÆ IN PROMOTIONE MA-
gistrorum & Baculariorum.

ALTORFI

Typis Theodorici, per Cunradum Agricola[m].

M D C X

*Cl. V. Dn. Joanni Potinio, Eloquentia professori
in Illustri Acad. Julia, amico recordationis ergo
cum salutem d. m. Cunradum Agricola[m] Pictorem*

ILLVSTRI, GENEROSO
ET MAGNIFICO DOMINO, D. GOTT-
FRIDO HENRICO S. R. IMP. MARESCALLO
hereditario, Baroni in Bapenheim, & Dn. in Treich-
tlingen, Academiae Noribergensis pro tem-
pore Rectori, &c. Dn. meo gratioso.

 *Os est, Illustris & Generose Dn. Ma-
rescalle, Rector Magnifice, ut qui no-
vo Magistratui signū dare velint de-
bita reverentia et latitia, quam ex ipsius honore
percipiunt, quasi in publicū effusi ex veteri for-
mula FELICITER, & BONVM FACTVM accla-
ment, benè imperii auspiciis ominantes. Ego ve-
ro, quum nuper illustri T. M. in Nobilissimorū
& Clariss: hominum luce sceptrum Academia
nostra maxima omnium cum expectatione &
applausu delatum viderē, incredibile dictū est,
quanto supra ceteros p̄fusus sim gaudio, quamq̄
in hac inauguratione Illust. T. M. exultave-
rim. Affecit me mirabiliter, quod videbam Il-
lustri T. M. (cuius jam*

*Crescit occulto velut arbor a vo
Fama,*

*cuiusq̄ indoles & vultus verè generosus, nescio
quid eximium, & supra atatem jam tum mihi
polli-*

pollebatur) ab Academia quoq; nostrâ aliquod
debiti honoris velut insigne & monumentum
erigi. Affecit me etiam plurimum Felicitas, &
bonum Academia nostræ Fatum, quam sub Tuo
Sceptro & Magistratu, cœu sub sideris alicuius
illustrioris irradiatione & gubernatione fortu-
natissimam fore omnes auguramur: præsertim
quod à latere Tibi constitutum est alterum illud
Academia nostræ decus, Clarissimus & Cele-
berrimus Antecessor Dn. Scipio Gentilis J. C.
& c. ex cuius singulari in consiliis prudentiâ at-
que dexteritate junctâ cum illustri M. T. splen-
dore, velut ex benigna siderum conjunctione,
faustoq; aspectu nihil nisi fortunatum in Aca-
demiâ nostrâ influere posse speramus. Qua-
re officii mei esse putavi, non tantum morem se-
qui communem, sed singularem affectum singu-
lari quoque testari indicio. Quum verò nullum
hoc tempore occurreret aliud, visum fuit istam
de Somniis orationem, jejunam illam quidem,
& balbutientis fœtum oratoris, cuius tamen Il-
lustrem T. M. attentissimum habui auditore,
in gratulabundi & exultantis animi mei signû
eidem dedicare, & sub ipsius auspiciis atq; præ-
sidio

fidio in publicum emittere: alioqui, ut praevideo
à livore & morsu malevolorum parùm tutam
futuram. Hanc ut Illustris T. M. serena fron-
te accipiat, neq; muneris tenuitatem asperne-
tur, sed proximum offerentis animum spectet,
meq; in clientelam suam recipiat, omni reve-
rentia atq; submissione animi peto. Sic D. O. M.
Illustrem T. M. bono publico diutissimè seruet
incolumem, atq; omni corporis et animi prospe-
ritate cumulet ac beet. Dabam Altorsii Cal.
Quintil: Anno M D C X.

Illustri

T. M.

addictissimus

Ernestus Soneus D.

ERNESTI

ERNESTI SONERI
Oratio
DE INSOMNIIS, RECI-
TATA PVBLICE ALTORFII IN
RENVNTIATIONE OCTO MA-
GISTRORVM,

Die ultimo Iunii Anno M D C X.

*Ad Illustrem Generosum & Magnificum Do-
minum, Dominum GOTTFRIDVM HENRICVM S. R. Imp.
Marescallum hereditarium, Baronem in Bappenheim, Do-
minum in Treichtlingen, Academia Nuri-
bergensis pro tempore Recto-
rem &c.*

T qui fundos habent nobiles & sumtuosos,
quorum curam distribuerunt colonis, vine-
as plantarunt, hortos conseruerunt, agros
oīs generis consperferunt seminib. Audit:
Illustres & Generosi, Nobilissimi, Ampliff:
Magnifici, omniū ordinum praestantissimi,
tūm demūm colonorū industriam ac fidem reipsā perspici-
unt, remq; & operæ precium sese fecisse putant, ubi verno
tempore prata decenti florum varietate & pulchritudine
colorari vident, frutices germinare, arbores florere, luxu-
riare segetes, ac deniq; si mellis labori sumtuiq; respondeat:
ita qui Ephebēa & gymnasia primi instituerunt, quiq; dein-
ceps eadem magnā liberalitate sustentant, haud aliter, opi-
nor, consiliorum suorum & impensarum æstimant felicita-
tem, aut ministrorum Professorumq; suorum fidem, sedu-
litem, atq; prudentiam agnoscunt, quā ex ubere ingeni-
orum proventu; si hos quidē ex iuuentute heribescere, alios
produ-

producere florem & certam speciem fructus facere, alios maturitati jam vicinos esse intelligant, itaq; in universum se-
mentem esse factam, ut, quum opus sit, maturas Reip. fru-
ges demerere liceat. Quo respexisse arbitror Viros sapien-
tissimos & Nobilissimos Reip. nostræ, primos huius scholæ
fundatores, quorum memoriam gratâ mente meritò vene-
ramur, quum publicas solemnesq; promotiones in hoc an-
ni tempus rejecerunt, quo terra cultoribus suis, quos hacte-
nus admirabili aspectus amantate delectavit, spemq; tan-
tùm utilitatis ostendit, nunc iusta laborum præmia uberri-
mâ messe exolvit, ut quasi ad certamen hoc cum naturâ sus-
cipiendum in nostro Literario Campo, aut certè ad imita-
tionem eius nos excitarent, Sipienti sanè consilio, cui æquû
est, ut pro viribus nos accommodemus. Ecce igitur, produ-
ximus heri in conspectum vestrum plantas horti nostri A-
cademici, partim in tenerâ & molli herbâ propter ætatem,
partim etiam in flore & robore adultiori, spes Reipub. non
multo post fructus ingenii ostensuras, vitesq; suas ad com-
munem utilitatem patriæ explicaturas. Nunc eas affero ex
agro philosophico, quas diligens præceptorum cultura, & p-
prius ingenii labor ad maturitatem aliquam excoxit, ut jam
utilem Reip. operâ navare, nosq; in arenâ, ut aiunt, semen-
tem non fecisse luculenter ostendere possint: cuius rei vos
iplos mox, uti spero, habiturus sum testes. Prius vero
id agam, ad quod non tam mea voluntas, quàm loci huius
consuetudo, & expectatio vestra me invirant, ut scil: verba
faciam de re aliqua vobis non ingrata, nec à meis studiis aut
professione alienâ. Quanquam tenuitatè & infantiam me-
am lubens agnosco, malleaq; ipse aures præbere alii ad di-
cendum instructiori, quàm earum uturam à vobis postula-
re; nunc præsertim, postquam Orator hesternus longè di-
fertissimus suavitate sua & elegantia eas deliciores vobis
effecit. Veruntamen quia eò deventum est, unde referre
pedem non licet, vela facienda sunt, quæ me cunq; tempe-
stas

*Prorector
Andreas
Dinnerus
V. I. D.*

stas excipiat. Quòd si favore & benevolentia vestra tenui-
tatem atq; inopiam orationis meæ sublevare non dedigna-
bimini, ut sperare me insignis vestra Humanitas jubet, da-
bo operam, ut nec injucunda, nec prolixa de Natura & caus-
sis Insomniorum ex philosophorù scriiniis eruam, vobisq;
simplici & perspicuo orationis genere proponam. Id vero ut
faciatis, mihiq; unius semihorula attentionem benignè tri-
buatis, etiam atq; etiam vos oro & obtestor.

Inter omnes operationes animæ, nulla est Auditorum, quæ plus
difficultatis aut admirationis pariat in animis hominù quam
somnia: si ve enim objecta moventia unamquamq; facultatem
ad operandum, si ve operationis modum, si ve id q̄ consequimur
in operationib. spectes, omnia expedita magis & explorata sunt
in cæteris. Somniorum .a. nec q̄ sit causa movens, nec quis mo-
dus ea excitandi, satis liquet: usque non tantum præterita aut
presentia, sed & futura non raro atq; latentia presentimus. sine
omni rationis discursu aut syllogismo, & quod maximam diffi-
cultatem facit, non vicina tantum quæ nos circumstant, sed lon-
gissimè remota, ad quæ alioqui & propter locorum distantiam,
& propter alia impedimenta nulla humana prudentia pervenire
potest. Quæ de causa divinum aliquid videntur somnia, & ab
Arist: demonia appellata sunt, quasi nullam in natura causam
habere videantur, siquidem futurorù cognitio solius putatur esse
Dei, et somniorù interpretationè tamq̄ divinitus concessam atq;
inter oia divinationù genera admirandam omnes leges celebra-
runt. Cæterùm quod contingit plerisq; aliis præcognitionum
generibus, quæ circæ contingentes & mutabiles versantur, ut
ab aliis superstiosè exaggerentur et extollantur, tanquã perpe-
tua & nunq̄ fallentia, ab aliis .a. imperitis & ignavis causarum
superbè contemnantur & omnino explodantur, idem & somni-
is usu venisse comperio. Epicurus .n. Metrodorus & Zenopha-
nes oëm divinandi vim à mortalium animis relegantes somnia
tanq̄ vanas apparitiones & delusiones imaginum animis nostris
per somnum temerè occurrentium dispexerunt. Ex altera parte
Sticorum

Stoicorum schola nimium somniis tribuens statuit ea esse divina bonitatis concessa hominibus beneficia, ac veluti nuncios voluntatis divina, unde etiam ~~per~~ suam extruxerunt. Medios reperio Aristoclem, Platonem, Socratem, Hippocratem, Galenum & alios gravis iudicii atq; auctoritatis viros, qui nec nihil, nec parum, nec nimium etiam somniis tribuendum putant: cuius sententia veritas apparebit, si quid sit somnium, & a quibus causis proveniat, intelligamus.

Principia hoc tanq; indubitatum & penè ab omnibus concessum statuendū est fundamentum: Insomnia esse motus phantasia in somno. Esi enim Iamblichus & Avicenna intellectui ea adscriperunt, satis tamen refutantur vel eo solo, quod etiam brutis quibus phantasia est concessa eveniunt, quae tamen intellectu carent; cuius evidentissimum argumentū habemus in canibus, qui nonnunq; in somno sublatrant, ingemiscunt, dantque alia signa interiorum phantasia passionum, quae mox cessant, ubi evigilaverint. A quibus igitur & quot causis phantasia in somno moveri atq; affici potest, ab iisdem somnia quoq; proficisci est necesse. At constat ratione & experientia, quorundam somniorū causas esse in ipso somniantis corpore, videlicet humores, cibos, potus, animi perturbationes & cogitationes recentes, quae somniis antegressae sunt: qualia somnia attendunt Medici ut interiorem corporis constitutionem explorent. Nam quibus bilis flava exundat, ii somniabunt incendia, & rixas: quibus vero atra, iis tetra & caliginosa spectra, funera & carceres per somnum occurrent: Si sanguis exuperet probus & spirituum copia fulgidus, isti per quietem gaudebunt letis, tractabunt iocosa, loca amena perambulabunt, quin & volare sibi nonnunq; videbuntur. Sin verò pituita per corpus diffusa sit, inundationes aquarū, pluvias & imbres obversantes habebunt, in currendo gravitatem & impedimenta varia sentient. Quorum omnium causa est, quia nulla operatio anima fit sine spiritibus, qui idcirco commune anima instrumentum appellantur: spiritus autē suscitantur ex humoribus ab iisq; inquinamenta trahunt ipsorum natura conformia, quae

postea

postea puras imagines quas deserunt, simul contaminant, haud
aliter atq. oia rubra apparent, quae cernuntur per vitrum rubrū,
et si rubra non sint, communicante scil. vitro & permiscente co-
lorem suum proprium cum colore rei visibilis. Eadem est ratio ci-
borum & potus: cuiusmodi enim sunt ipsi, eiusmodi etiam eva-
porationes de se per coctionem emittunt, quae permixtae spiritib.
animalib. phantasia in somno illudunt. Vnde prudenter Pytha-
goras sese suosq. discipulos à carniū, fabarū aliorūq. flatu-
lentorū & crassos vapores emittentiū ciborum esu abstinuit, ut
scil: & noctes quietiores transigerent, & animū ad philosophan-
dū puriorem afferrent. De animi perturbationib. curis & cogi-
tationibus profundioribus, quas interdū nimis impressimus,
nihil mirum est, si earundem motus in phantasia durent etiam
per somnum, cessantibus aliis motibus et operationibus sensuum,
à quibus aliquantisper obscurabantur. Ut enim qui navim im-
pellit à litore, aut lapidem projicit, longius protrudit, quàm co-
mitetur manus impellens, ita aut cessante manu protrudente, du-
ret tamen motus in navi & lapide: sic quoq. qui fortem motum
in phantasia concitavit, et si postea cum urgere desinat, & ad
alios transeat, nihilominus durat concitatus in phantasia, pro
fortiori aut debiliori eius impressione. Hucusque igitur perve-
nisse facile est, nec multa de his inter auctores dissensio. At il-
lud explicatu non est facile, quomodo, & à quibus causis illa in-
somnia fiant, quibus non quae in nobis sunt, sentimus, quorumq.
causam moventem nobiscum circumferimus, sed quae vel amicis
nostris ultra Herculis columnas, & ad Borysthenem constitutis
eveniunt, aut eventura sunt, percipimus, vel nobis ipsis insignem
aliquam felicitatem, infortuniumve ab externà causa immi-
nere presagimus. Talia enim somnia nec rara esse, nec casu eve-
nire certum est. Vix enim multis è millibus unum esse arbitror,
qui non per vitam suam aliquid de seipso, aut familiaribus suis
per somnum haud vano eventu presenserit. Quin imo rarè ex-
titerunt regnorum, urbium, familiarumq. everisiones, quae suas
per insomnia praedictiones non habuerint.

B

Exem.

lib. 2. de in-
tellectione
fol. 198.

Exempla infinita proferre possem, nisi supervacaneum la-
borem in re manifesta & omnibus nota suscepturus mihi vide-
rer. Quis enim tam in historia Romana hospes est, ut nesciat Cal-
purniam Iulii Caesaris uxorem eâ nocte, quam Caesar in terris ul-
timum egit, in quiete vidisse collapsum domus fastigium, mul-
tisq; vulneribus confectum maritum in sinu suo jacentem? cui
somnia si fidem habuisset Caesar, seq; à Curia abstinuisset postridie,
parricidium corporis sui, viginti tribus vulneribus in Curia pa-
tratum, impedivisset. Quis item nescit Augustum Casarem, quâ
âger in Castris decumberet, quo tempore Romani exercitus in
Campis Philippicis concurrere debuerunt, pramonitum somnio
Artorii medici sui cladem evitasse? viderat enim medicus per
quietem, fore, si Caesar in Castris maneret, ut ab hostibus obrue-
retur: quod procul dubio evenisset, siquidem postquam congres-
serant exercitus, castra eius à Bruto capta sunt. Non pratermit-
tam quod recens est de Petro Bembo: refert autem Hieronymus
Fracastorius, vir spectata fidei & eruditionis, ex ipsius Bembi
ore exceptum. Habebat Bembus litem cum nescio quo; quum ve-
ro dies instaret, quo à iudice sententia promulgari debebat, pridie
illius diei dicebat matrem enixè ipsum rogasse, ne sequenti die
in iudicium ascenderet: somniasse enim se illum vidisse vulnera-
tum à reo in digito minimo sinistrae manus, de quo somnio quum
ipse consolatus matrem fuisset, dixissetq; fallacia esse somnia, in
iudicium processit, ubi post multam altercationem quum à iudice
recessissent, reum dicebat educto gladio percussisse ipsum eodem
digito, qui à matre fuerat demonstratus. Omitto sacra & alia
innumera profana exempla, quæ passim apud scriptores fide di-
gnos occurrunt. Huiusmodi igitur insomnia casu fieri verifimi-
le non est, quâ tam frequenter eveniant. Quod si cum falsis qui-
bus nullus respondet eventus, cõparata videantur rara esse, non
tamen hinc efficitur ea temerè fortuitoq; fieri. Nã & Eclipses So-
lis & Lunæ rara sunt, nec tamen Casus eas tribuere fas est. Cur
autem non omnia contingant quæ per somnia ostenduntur, pau-
lo post patebit. Nunc istorum somniorum causam scrutemur.

Credi-

Crediderunt non tantum Stoici, sed & antiquiorum nonnulli,
huiusmodi somnia omnia à Deo immitti, nec ullam habere causam
naturalem: quod ut impium esset negare de quibusdam, ut
de somnio Iosephi, Pharaonis, Nabuchodonosoris & similibus, ita
vanum & nimia credulitatis ac superstitionis esse putamus de
omnibus asserere. Argumentum non leve, ut opinor, est in con-
trarium, quo etiam philosophus utitur; quod scilicet: non tantum
prudentibus, bonis & religiosi hominibus, sed improbis quoque, &
sceleratis praevisiones istae & recta somnia contingant, ac saepe
magis quam probis: neque semper de rebus ad salutem publicam,
aut propriam ipsorum somniantium commoditatem & emenda-
tionem spectantibus, cuiusmodi Deum immissurum esse credi-
bile est, sed plerumque, aut certe frequenter de rebus levibus, turpi-
bus & perniciosi, veletiam neutris: quale est illud lepidum, quod
idem Fracastorius refert de M. Antonio Flamini. Is quum Genua
esset apud Magnificos Saulos, nec satis valeret, animi gratia com-
modato acceperat librum quendam linguae matris, quem quum
dies aliquot legisset, non adhibita multa cura reliquit super le-
ctulo quodam: mox quum repereretur liber ab eo, qui commoda-
to dederat, quaesitus multum fuit, nunquam autem inventus. quod
quum satis moleste ferret Flaminius amici causa, cui commo-
datum non poterat reddere, per somnium tandem invenit hoc
pacto. Videbatur sibi quaedam domesticis ancillis librum tollere
e lectulo illo, in quo ipse eum reliquerat, quem quum veller pu-
ella in mensam quandam transferre, cecidisse a sebat vidisse li-
brum, fracta altera de duabus tabulis, quibus contegebatur. quod
perspiciens ancilla, trepide librum abscondisse occulto quodam
in loco videbatur. Somnio habito, quum ipsum manere Flaminius
vulgasset, placuit librum inquirere: qui illic inventus fuit, ubi
in somno viderat abscondisse illum puellam, fracta etiam tabu-
la, ut viderat. Ergo interrogata puella, unde librum sustulisset,
& quomodo fracta fuisset tabula, & cur abscondisset, omnia
eodem ordine narravit, quo Flaminius in somno viderat. Hic
credo, nemo quicquam suspicari poterit, cur Deus hoc somnium

mittere debuerit. Accedit, quod quae divinitus offeruntur vi-
sa, non magis noctu in somnis, quam de die vigilantibus ostendun-
tur, ut testatum faciunt sanctorum Prophetarum visiones. Eadem
ratione convincitur, quod neque à demonibus proficiantur omnia,
quae sunt Porphyrii & quorundam Platoniorum opinio: Siqui-
dem nulla causa est, cur magis noctu, quam interdum id facturos
demonas credere debeamus: quum & Socrates demoni sui vo-
cem magis de die vigilans, remque aliquam minus feliciter sibi
successuram aggressurus exaudi verit.

Magis Physicè Democritus atque Synesius loquuti videntur,
nimirum species quasdam & simulacra à rebus ipsis emanare ad
phantasiam nostram, eisque sese communicare. Veruntamen schola
peripateticorum eiusmodi simulacrorum defluxum non admit-
tit: quippe oporteret ea in medio interjecto recipi: quae autem ta-
lia sunt, certam ac definitam habent distantiam, ultra quam sese
non provehunt: quemadmodum sonos non ex quocumque, sed
ex certo tantum intervallo audimus. At somnia nullo intervallo
excluduntur, nullis mediis interceptuntur, sed longissime diffusa
referunt, atque etiam futurae repraesentant.

Sed nolo aures vestras à radiosâ opinionum commemoratio-
ne fatigare: quin potius quam veriore sententiâ statim
vobis aperiam. Causam sanè veriore non invenio ea, quam
princeps noster Aristoteles naturæ genius, & prope dicam, ter-
minus sapientiæ humanæ nobis reliquit: quae quia nec vulgaris
est, nec cuiusvis obvia, imò etiam à paucis ipsius interpretibus in-
tellecta, libet eam vobis fusim explicare: nec dubito, quin ea
percepta assensuri sitis, & omnem ex animo dubitationem di-
missuri. Statuit igitur is, quum innumerae penè lateant in ani-
mâ nostrâ eorum quae sensimus aut intelleximus imagines, mo-
veri eas à rebus externis, quarum imagines sunt, motu quodam
peculiari; ita quidem, ut quaecumque rebus ipsis eveniunt foris,
phantasia per motum istum communicentur, qui similiter dispo-
nit imagines in animâ, quomodo res externae afficiuntur. Et huc
motum non esse imaginum aut simulacrorum effluentium ex re-
bus

huius per medium, ut voluit Democritus, sed esse rei ipsius externa
in phantasiam actionem, medio quidem aliquo interposito, nullū
tamen motū aut affectionem in se recipiente, unde etiam huiusce
medii major aut minor quantitas, crassities, tenuitas, longitudo,
nihil vel confert, vel officit. Hic non dubito motum istum multis
imaginarium & ad libitum confictum, hancq; rationem somni-
orum absurdiorem, aut certè minus probabilem visum iri, quam
quas supra repudia vimus. Quem tu, inquier, motum in somniis
nobis somnias? Ipse Philosophus docet, in omni motu agens ne-
cessario jungi cum patiente, siue immediatè, siue medio aliquo,
quod ipsum tamen motum in se prius recipiat, quàm eum patien-
ti communicet: quomodo enim aër inter me & focum interse-
ctus calefacere me potissit; nisi ipse prius à foco incaluerit? aut
quomodo manus mediante baculo lapidem impellere possit, nisi
ipse quoq; baculus moveatur? Sustinete quæso, & num similis in-
naturâ motus aliquis reperiatur, mecum dispicite. Torpedo pi-
scis marinus manus piscatoris stuporem inducit, ut rerum natu-
ralium scriptores confirmant, etiam si eam non tangat nisi medi-
ante reti, aut perticâ. Num tu igitur rete, aut perticam stupefa-
ctam quoq; dices? Lapis Herculeus Magnes dictus acum ferream
tabulae impostam, ipse sub tabula motus, motu suo circumducit,
quiescente tabulâ, aut quocunq; corpore intermedio. Idem trahit
ad se ferrum per medium aërem aut aquam, non attracto prius
aëre vel aqua. Quod si vim quandam trahendi ferrum aëri in-
termedio communicatam à Magnete dicas, cur igitur aër inter-
medius per istam vim ferrum attractum non sibi detinet, sed il-
lud dimittit ulterius ad ipsam magnetem? Est præterea virtus
quædam loci nativi magnetis, qua cum ad se vergere ac respicere
cogit, ubicunque tandem fuerit, siue in nostro orbe, siue ad In-
dos transferatur: quem hic motum in tam vasto medio rece-
ptum imaginari potes? Ecquid de unguento stellato dicendum
putabimus, quod vulgo armarium vocant, nostri die Wassen-
salb? Negare quod sensus, & experientia, quod fides item tor-
gravissimorum hominum confirmat, extrema est protervia

atq; vesania. Quis v. in eo curationis modo in medio motus excipitur? Audiamus, quaeso, etiam Alexandrum Aphrodisiensem, doctissimum Aristotelis interpretem, cuius tanta fuit auctoritas olim, ut qui ex ipsius schola non prodisset, Philosophus non haberetur. Is in 1. Meteorologicorum dubitans, quomodo Sol calefaciat & igniat aërem, quum eum non attingat, quippe interjectis Veneris, Mercurii & Lunæ sphaeris, quæ impatibiles sunt, neq; aptæ recipere calorem, quem postea aëri tradant. Respondet dubitationi, nihil prohibere quo minus per corpora aliqua, quæ ipsa quidem affectionē aliquam suscipere nequeant, aliud tamen aliquid eam patiantur: non enim quodvis à quovis pati aptum esse; aptum tamen esse posse, ut ipso ceu medio, impatibili licet, agens utatur. Exemplo rem declarat. Idem Sol per vas vitreum aqua frigidā plenum trajiciens radios, incendit et perurit paleas, quæ ultra vitrum posita sunt; neq; tamen necesse est prius incendi & comburi vitrum aut aquam, & sic deinceps incendium transire ad paleas. Pariter inquit Sol calefacere aërem sublunarem potest, et si interposita sphaera inferiorum Planetarum non calefiant. An non etiam colores corporis objecti ex intervallo oculos nostros afficiunt? & tamen aërem interjectum haudquaquam colorari videmus. Ecce igitur ut non necesse sit medium semper eandem affectionem pati, cuius communicanda se præbet ministrum. Ad conjunctionem autem sive contactum agentis & patientis, satis est in quibusdam medio aliquo tangere: per vacuum enim interpositum nunq̄ transire eiusmodi operatio, quia vacuum nullum est medium: in aliquibus autem aliquid præterea requiritur, quod aliquando proximè tetigerit: nam unguenti armarii nulla est vis sanandi vulnus absens, nisi applicetur telo quod vulnus fecerit, adeoq; rem vulneratam immediate aliquando tetigerit. Fidem quoq; faciunt jam dictis multa alia, quorum certa & indubitata extant testimonia. Cujusmodi est, quod qui lupi ritum inspexerit obmutescit, quum tamen is qui medius inter lupū & inspicientē existit, aut ei proximè adstat, nihil patiatur mali, mō oculos claudat vel avertat.

aut si malum istud medio communicaretur, multo magis, aut saltem non minus illum, qui medius extitit, luem excipere & obmutescere oporteret. Fertur quoque de iis qui aliquando à serpente lesi, aut canis rabidi dente sauciati fuerunt, eorum interven-
tu vulnera aliorum aggravari, vitari gallinarum accubitus, et pecora facile abortire, illa sibi alius in eodem aëre cum ipsis versantibus. Sic lippus eorum tantum oculos contaminant, qui ipsos adspiciunt, ceteris in eodem conclavi salvis, licet vicinioribus. Sic vetula aspectu infantes fascinant, sine infectione medii. Hac & similia, nisi vehementer fallor, evidentissimè demonstrant dari in rerum naturà actiones, ubi agens & patiens tangunt se quidem medio aliquo, motus tamen agentis in medio isto non recipitur. Quid mirum igitur si hoc modo phantasia quoque à rebus externis moveri dicamus? praesertim si hac ratione somniorum posità, & ferè solà, omnes facillè absurditates, quas patiuntur aliorum sententiæ, evitemus, & omnes difficultates nullo labore expediamus & superemus. Video quid dubitationem facere possit. Dicit forsatis aliquis, exempla à me allata esse tantum eorum in quibus agens & patiens sunt eiusdem generis, ut quando vis corporea agit in corpus aliud, veluti lippus oculus in oculum sanum, rictus lupi in fauces sani hominis: diversam autem esse rōem istorum motuum, quos in phantasia à rebus externis suscitari dicimus, quum affectiones istæ sint spirituales, ut & ipsa phantasia, res autem externa ut plurimum corporea: non posse igitur corporeas affectiones cedere motus spirituales in phantasia. Sed profecto hoc nullus est momenti; nam neque equus qui visui tuo obversatur foris, eiusdem est generis cum eo qui in oculis tuis est: neque qui in oculis est, eiusdem est generis cum eo qui in phantasia & intellectu; & tamen alter istorum movet alterum. Similiter imago speculi, corporea affectio non est, & tamen movetur ad motum corporis objecti cuius est imago. Quà igitur facilitate imago hac equi primo in phantasia genita est ab objecto externo, eadem rursus ab eo moveri potest. At genita est, inquit, mediante sensu: idcirco enim imago Bucephali est in phantasia

phantasia tua, quia cum aliquando vidisti, aut de eo audivisti: quae vero per somnium apparent, non illabuntur per sensus, sed recte appetunt phantasia. Obiiciunt & illud; nihil esse in intellectu aut phantasia, quod non prius fuerit in sensu, Ex quo omnino effici videtur nihil externum movere posse phantasia, nisi per sensus intret, ideoq; commentum esse hanc Aristotelicam somniorum rationem. Quomodo illud philosophorum axioma intelligendum sit, mox dicemus: nunc vero manifestum faciamus phantasia & res externas, siue corporeas siue incorporeas, posse se mutuo afficere. Id vero spero me facile à vobis obtinere posse, si ipsam phantasia in corpus non modo proprium, sed etiam extraneum, imo & in alterius phantasia agere posse proba vero, sine medio sensuum, nullam fore causam, cur quis eam ab extraneis siue corporeis siue incorporeis similiter pati posse negare debeat: praesertim quum eius natura magis in patiando consistat, & patiatur indies ab affectibus corporeis organorum sensuum; puta à sono aurium, sapore linguae; colore oculorum &c.

Et quidem quod in corpus proprium plurimum agere, illudque immutare possit phantasia, infinitis experimentis constat. Quis enim nescit mulieres utero gerentes, si quid impensius concupiuerint, reiq; negat à phantasia diutius torqueantur, eius vestigium imprimere corpori fetus: est autem fetus pars corporis ipsarum quam diu eis est adnatus. Quis nescit multos ex conspectu vultherum aut sanguinis, quo terretur ipsorum phantasia, in animi deliquium incidere? Infantes lumbricorum morsum, cuius sensus in somno ad phantasia transfertur, dormientes imitantur masticando: quod multo conspectius est in ganeonibus & parasitis, quibus ex phantasia conspecti edulii protinus saliva movetur, & tanquam praesentem cibum ore mandunt. Illud ve-

artis fol. 123 rorprorsus mirabile est, quod refert Thomas Rodericus à Vega doctissimus Hispanus, Medicus & Philosophus summus, se neg à vulgaribus, neg à paucis testibus accepisse, in ea melancholiae specie, qua Hydrophobia dicitur, ex morfu canis rabidi orta, tantam aliquando fuisse vim imaginationis, ut egrotos non tantum ad larra-

ad latratum & ambulationem caninam cõegerit, sed eo usq; perdaxerit, ut frustra & simulacra canum in eorum urinis conspècta fuerint. Nec minus admirationis habet, quod idem refert de Hispano quodam, qui quum ex febris ardenti decumberet, & frequenti delirio postulasset concedi sibi natationem in illo stagno (monstrabat a pavimento cubiculi, quod stagnum esse imaginabatur) constare enim sibi, quod ab ea natatione convaliturus esset, permissus tandem fuerit à Medico. Quum ergo post aliquantum temporis spacium supra pavimentum cubiculi crebro sese cum summa voluptate volutasset, dixisse eum, jam aquã sibi ad genua adscendere, optare tamen eam ascendere altius: paulo post latiore factũ clamasse, jam aquã inguina tangere, et sic deinceps secundum imaginationis concepta aquã subinde ad guttur usq; accrevisse. & tum hilari facie ex aqua, ut putabat, eum ascendisse in lectum, seq; febris liberatum pronunxiasse, id quod superveniens medicus verum deprehendit. Quis quæso negabit istum hominem propria imaginationis vi et efficacia ad corporis sanitatem rediisse? Ecquam etiam causam afferre aliam possumus, cur qui oscitantem aspexerit, ipse quoq; cogatur oscitare, nisi quod oscitationis phantasia, moveat propria oscitandi instrumenta facile mobilia? idem in sternutatione & aliis experimur, nisi majori vi ad ista opus esset, & instrumenta non adeo reluctarentur. Eadem est ratio, cur in armentis et gregibus brutorum, uno bibente aut mingente, idem faciant cetera: moventur enim eadem partes corporis phantasia rei conspèctæ.

Sed fidem penè superat, quod diximus phantasiam non tantum propriam, verum etiam aliud extraneum corpus, alteriusq; phantasiam movere posse. Et quanq̃ id pleriq; negant, experientia tamen verum esse testatur, licet rarius eveniat ob varia impedimenta. Gel. l. 16. c. 11. refert in Noctibus, gentem quandam in Italia fuisse Marfos, ortam à Circa filio, cui priusq̃ cum externis cognationibus permixta atq; corrupta esset, vi quadam genitalem datum fuerit, ut serpentium virulentorum domitores essent, & incantationibus medelarum miracula facerent: quod sanè haud aliunde quam ex forti imaginatione, qua eos quos curare debebant, comprehenderent, fieri potuisse reor. Verbis enim & incantationibus vim tribuere vanum est.

Quod

Quod si vim quandam salutarem & alexiteriam corpora ipsorum
expirasse velis, cuius contactu serpentes domiti, & egri sanati fue-
rint, poterat sanè id fieri sine incantatione aut cogitatione de agris
suscepta: quod tamen factum non est. Incantatione igitur usos puto, non
quod eius virtute quicquid efficerent, sed quia dum incantationi animo
intenderent, imagines curandorum interim in phantasia sua fortiter
versarent, eisq; sanitatem cuperent. Contrarium de Psyllis scribitur
& aliis quibusdam Africa familiis, quod earum laudatione prae in-
tereant, arbores exarescant, emoriantur infantes. Vtrum hic effica-
ciam laudationi tribuemus, qua verbis peragitur, an potius phan-
tasia, qua laudationi intenditur? Huc quoque, quod de Basilisco nar-
ratur, parum abest quin referam. Quum enim visio fiat non extra-
mittendo aliquid, sed recipiendo, ut satis demonstrant peripatetici,
quae causa est, ut si prior conspiciatur ab homine Basiliscus, ipse mo-
riatur: si vero prior hominem conspexerit, eum necet? Si aspectu hanc
necem peragi velis, contrario modo fieri debebat, & is prior mori, qui
visu alterius mortiferam speciem prior recepisset. Ego vero Auditores,
hanc suspicor esse causam, quod is, qui prior alterum intuitus fuerit,
prius etiam imaginationis vim & aciem in eum dirigat, ipsumque con-
fodiat. Sed maneat hac lis sub iudice. Illud credo nemo mihi negabit
propter auctoritatem summi viri Augustini, quod ex eo refert Carda-
nus. Vir quidam Prestantius nomine, petierat à quodam Philosopho
solutionem nescio cuius dubitationis, quam quum Philosophus detrecta-
set, forte imparatus, nocte sequenti vidit Prestantius, tamen si vigi-
labat, assistere sibi Philosophum, ac dubitationem solvere, moxque abire.
Postero die quum Prestantius eundem obviam sibi factum interro-
gasset, cur pridie rogatus nolisset questionem solvere, nocte a in-
tempesta & venisset ad se, & dubitationem aperuisset, respondit Phi-
losophus: non equidem ego adveni sed somnians visus sum tibi hoc
officium prestare. Attendite quae somniantis, in tantum potuit per movere phantasia Prestan-
tius vigilantis etiamnum, ut is assistere sibi philosophum, eumque au-
dire se putaret. An dubitatis amplius moveri phantasiam posse à re-
bus externis non mota prius sensu? Forasan à rebus saltem corporeis
eam moveri non posse arbitrari? Dicite mihi ergo, cur qui labo-
rant antipathia cum felibus feles in eodem conclave occultatos se-
-

stant, earumq; presentia angantur, horreant, sudent? quos tamen
neg. visu, neg. auditu, neg. olfactu se deprehendisse fatentur. An
non idcirco fit, quia feles prius movent phantasiā, (intus. n. angī
incipiunt) exinde motus in corpus resultet? Cur item occisorum ca-
davera horrorē incutiunt interfectiorib. transeuntib. ignaris eti-
am quod ibi lateant? Sed frustra sum ut plurib. hoc ostendere laborē.
Ex dictis luce meridianā clarius patere arbitror moveri phantasiā
nostram posse à rebus externis, quae per sensus non intrent. Quod a-
dicunt Philosophi, nihil esse in intellectu et phantasiā, quod non pri-
us fuerit in sensu, id sano modo accipiendum est. Neg. n. hoc volunt,
prorsus nihil imaginari nos posse, nisi quod sensu perceperimus pri-
us: quippe hac ratione nihil etiam per nos ipsos nostrā sponte inve-
nire possemus, sed omnia prius inventa vel audivisse, vel vidisse
oporteret. Repet at unusquisq; memoria sua somnia, & ea consulat:
quoties vidit in somno personas diversissimas in unam personam
coaluisse, loca item distantissima conjuncta fuisse, & infinita, alia
qua nunquā confusa vidit, neg. audivit? Sed hic est illius axioma-
tis verus sensus: De nulla re nos quicq; imaginari, aut cogitare posse,
quae vel ipsa aliquando, vel saltem eius partes per sensum, non in-
gressa sint. Nam Hippocentaurum nunq; imaginari possem, nisi &
equum & hominem aliquando distinctos vidissem, ex quib. is com-
ponitur. Sic neg. Sirenas cogitatione comprehenderem, nisi & vir-
ginem conspexissem & piscem. Non est a. necesse, ut quae phantasia
conjungere potest, eadem quoq; re ipsa sint conjuncta, et sic aliquan-
do sensu percepta. Quarumcunq; igitur rerum imagines vel rotas,
vel secundum partes semel per sensum accepit phantasia, earum po-
stea varias affectiones sentire potest sine sensu, non aliarum. Unde
fit, ut somnia nulla habeamus de iis, quae ad oculos auresve nostras
nunq; pervenerunt, sed de amicis tantum & notis, quorum imagi-
nes vel semel tantum aliquando ad phantasiā memoriāq; nostrā
p. sensus externos introiverint. Est. n. phantasia veluti speculū, in
quo relucet imagines rerū externarū: qm̄ igitur in speculo ima-
go mutatur & conformatur rei externa quae representat, ita etiā
exteriori, cuius species ad speculum non pringit, nulla etiā mutatio in
speculo relucet, ut cunq; extra in varias se mutet formas: ita etiam

cuius rei imago in phantasia nostrā per sensum nunq̄ intravit prius, eius fortunā & casus neq; per somniū neq; vigilantes percipimus.

Nan est a. necesse, ut quoties motus ille in phantasia fieri debet, toties de novo per sensus externos res objecta sese insinuet: sed satis est semel per eos influxisse: qđm in curatione vulneris absentis per unguentū armarium sive stellatū, non est necesse, ut telum cui applicatur unguentū perpetuo tangat vulnus, sed satis est tetigisse semel.

Concludamus igitur somnia ista, quae neq; à causis internis, neq; à Deo immediatē immittuntur, esse motus phantasia factos à rebus externis, quarū aliquando imagines, per sensus externos ad phantasia sunt illapse. Et huic motui similes sunt loquutiones angelorum ac demonū: quā illi aliquando phantasia nostram etiā dum vigilamus, pcellunt: unde nonnunq̄ videmur nobis audire vocem angeli aut demonis suadentis aliquid aut dissuadentis: qđ tamen vocem proximē adstantes minimē percipiunt: nempe quia non est sonora per aures ingrediens, sed tacitus & occultus phantasia motus. Talis fuit vox demonii Socratis, quam praeter ipsum nemo exaudiuit. Et hinc, opinor, Aristoteles somnia appellavit demonia, quod similia sint loquela demonum.

Verum intorqueat hic aliquis contra me telum, quo supra fugavimus antiquos: Si .n. imagines in phantasia ab objectis suis externis moventur, nulla causa est, cur id noctu magis & in somno, quā interdiu fiat. Huic paratum habet responsum philosophus: Omnino illos motus non minus fieri de die, quā nocte, verum nocte à dormientibus magis percipi, quum nox sit tranquillior, unde etiam sonos ex longiori intervallo tum audimus: interdiu autem omnia agitantur & turbantur tam interna q̄ externa, sensus in presentibus objectis occupantur, ac subinde novis rerum imaginib. phantasia interpellant & distrahunt. Addo quod motus, qui à sensu ad phantasia tendunt sunt vehementiores: quare mirum non est, si imbecilliores à rebus externis factos obscurent, veluti minus lumen majoris presentia, & dolor remissior unius partis, ab acutiori in alia parte obscuratur. Neq; tamen semper ita latent isti quoq;, quin aliquando se prodant etiā in vigilantibus, atq; in corpore redundant. Nam non raro in subitaneum resolvimur gaudium, & exultamus sine
causā

causa manifesta: aut contra graviter percellimur animo, atq; in ma-
 rorem concipimur, palleſcimus, animo linquimur, corpus concuti-
 tur horrore, sudore perfunditur, aures tinnunt, & id genus alia pa-
 timur, quorum tum temporis rationem nullam reddere possumus.
 Distinctius vero istos motus sentimus in somno, quia tum sensus ex-
 terni à munere suo seriantur, nec phantasia interpellat. Hac quoq;
 ratio est, cur Melancholici aliquando futura praesagiant: dicuntur n.
 somniantibus similes, & melancholicorum deliria, vigilantium somnia
 appellantur. Ut enim animus somniantis omnium sensuum exte-
 rorum organa ceu otiosa suspendit ac deserit, interiores a phantasia
 motus tantum percipit, qui somnia dicuntur: ita Melancholici, dum
 natura sua indulgent, animi ab externis abstrahunt et intus quasi
 perpetuam tranquillitatem habent, non interruptam perturbatio-
 nib. sensuum, unde contingit iis magis percipere istos motus à rebus
 externis in phantasia absq; sensuum ope transeuntes, quam aliis ho-
 minibus, qui animum potius in objectis sensibus occupant. Idem e-
 veit illis, qui in ecstasi aut profundo animi deliquio detinentur:
 quia n. omnium sensuum operationes in iis cessant, nec animus in-
 vitatur ad percipiendum motus sensibilibus praesentium, fit non ra-
 ro ut Patria, parentum & amicorum fatum jam inchoatum & post-
 demum consummandum praesentiant, & resuscitati praedicant. Hu-
 jusmodi est, quod Plinius refert de Hermotimo Clazomenio eius a. 1. 7. c. 52.
 animam relicto corpore errare solitam, vagamq; è longinquo multa an-
 nunciasse, quae nisi à praesenti nosci non posse videbantur, corpore in-
 terim semianimi, nimirum ecstasi pati consueverat Hermotimus,
 quam non intelligentes adstantes, neq; rationem videntes, quae lon-
 ginquae percipere posset anima in corpore manens, animam eius relicto
 corpore oberrasse falso crediderunt. Sed fluctuat adhuc animus du-
 bitatione circa futurorum praesagia: nam quae nondum sunt, quomo-
 do ea phantasia movere possint? Difficilis sane modus: solvitur
 tamen si statuamus, quemadmodum res quae praeterierunt, sui vestigia
 relinquunt, ita eas quae futurae sunt, indicia quadam praemittere, quae
 quidem indicia, utpote jam actu praesentia movere possint. Mani-
 festum est hoc in tempestatibus, quarum mutationis signa praecedentia
 et si à nobis non animadvertuntur, à gallo tamen gallinaceo, pavone,

hirundine et aliis bestiis, quarū sagacitati hanc prerogativā natura
 cōcessit, deprehenduntur, nobisq; voce ac cantu annunciātur. Accedis
 quod q̄ futura sunt, non raro tanq̄ p̄sentia et jam confecta in aīo con-
 sultoris, & autoris phantasiā habeant, unde cōmunicari possunt non
 ut futura, sed ut p̄sentia. Postremo quæret quispiam, si ita res habet,
 cur non oīa eveniunt, quæ somniantes videmus? Ad hoc respondere
 non est difficile: non n. ad fatalē necessitatem oīa cogim⁹, aut cur su-
 ixrevocabili cuncta ferri censemus. Hæc natura contingentiū est, ut
 fieri et non fieri possint. Multi interturbat casus atq; fortuna: mul-
 ta prudentiū consiliis evitantur & corriguntur: plurima divina p̄-
 videntia inexplicabilis impedit ac dissipat. Sæpè coguntur nubes, nō
 tamen p̄petuò sequuntur imbres: multi apparantur & instruantur
 exercitus, nec fiunt bella: non raro apparcent præsagia pestis nec seq-
 untur strages: neq; oīs fumus in flammam exarscit: & in summa rō
 cum philosopho loquat, non oēs sit, quod futurū erat, neq; idem sunt rō
 ἰσοῦ ποῦν, & μίλλον. Adde quod plerunq; turbātur & confunduntur
 phantasmata inter se: imagines, n. naturam humorum aut ciborum
 referentes cōmiserentur cum phantasmatib; extrinsecus motis, eaq;
 adulterant, deturpant, adeoq; nonnunq; monstrōsa efficiunt, ut vix
 quicq; propriū & puri retineant. Vnde ebriorum somnia, et q̄ post ci-
 bum contingunt, ut plurimum sunt falsa: quæ a. peractā cōctione,
 sedatis humorū motib; spiritibusq; depuratis obrepant, ut matuti-
 na, plerunq; veriora sunt. Est n. tanta vis multitudinis vaporum
 è cibis, humorumq; ebullitione ascendentium, ut non tantum phan-
 tasia motus à rebus externis suscitatos obscurare & depravare pos-
 sint, verū etiam, ut oīo non percipiuntur efficere: quæ de causa dixit
 4. hist. aīal. philosophus pueris ante V. annū nulla contingere somnia, aut valde
 10. & 7. hist. obscura quorum vix meminisse possint: imo hinc est, quod qdam, ut
 animal, 10. idem asserit per oēm vitā nulla videant insomnia, quales Plutarch.
 de defectu quog; commemorat: Herodotus a. de Atlantib; Africa populis in
 oraculorū universum testatū reliquit: p̄pter celerem scil: motum spirituum. Vt
 propè finē. n. rota celerrimè in gyrum acta non moveri, sed quiescere videtur,
 Herod. li. 4. nec quicq; distinctum in eā notare visus noster potest: ita etiam in
 celeri spirituum & phantasmatum motu accidit phantasia, ut viden-
 da nihil videat. De Nerone quog; Suetonius refert, q̄ nulla somnia
 habuerit, nisi post interfectam matrem: verisimile est enim, sum ex

4. hist. aīal. philosophus pueris ante V. annū nulla contingere somnia, aut valde
 10. & 7. hist. obscura quorum vix meminisse possint: imo hinc est, quod qdam, ut
 animal, 10. idem asserit per oēm vitā nulla videant insomnia, quales Plutarch.
 de defectu quog; commemorat: Herodotus a. de Atlantib; Africa populis in
 oraculorū universum testatū reliquit: p̄pter celerem scil: motum spirituum. Vt
 propè finē. n. rota celerrimè in gyrum acta non moveri, sed quiescere videtur,
 Herod. li. 4. nec quicq; distinctum in eā notare visus noster potest: ita etiam in

sceleris conscientia refixisse animum. spiritusq; defecisse, unde mo-
s uorum rarior & tardior, ideoq; perceptibilis extiterit. Confusio-
ne igitur imaginum à diversis causis motarum accidit, ut raro hu-
iusmodi motus sinceri à phantasia dignoscantur: quapropter etiam
matutina somnia raro sunt pura et recta, sed plerumq; sub specie ali-
qua simili res externas representant: ut si vis mihi ab hoste immi-
neat, occurreret fortassis in somno ursus, vel latro: amicus v. aut be-
nefactor sub patris aut numinis alicuius specie sese mihi offeret. Hinc
ait philosophus, qui noverit similitudines perspicere, cum optimū
& artificiosissimum fore somniorum iudicem atq; interpretem. Sic
legimus de Iulio Cesare, quod quum apud statuam Alexandri Ma-
gni quodam die ingemisset, quasi eà etate adhuc nihil infigne gef-
sisset, qua Alexander imperium orbis adeptus fuerat, nocte sequen-
ti somnia verit, se stuprum matri intulisse: quo ostento interpretes
responderunt significatum ipsi imperium terræ, qua esset oim ma-
ter: rectius fortassis interpretabimur Matrem Romam patriam
ipsius, cui stuprum quodammodo intulisse videri potest mutatione
status Reip. Idem Iulius eà nocte qua eadem eius antecessit, visus si-
bi est inter nubes volitare, & cum Iove manus jungere: indicio
haud obscuro, quod mox inter divos referendus esset. Accia ma-
ter Octavii, quum eum utero gestaret, somniavit viscera sua ad si-
dera efferrī, explicariq; per omnem terrarum celiq; ambitum. Visce-
ra scilicet filium Octavium significabant, cuius potentia in terris usq;
ad divinitatis opinionem sese erat explicatura.

Sed ecce, dum in eo sum, ut occultos phantasia motus vobis pro-
bem, interim re ipsa illos in me experior. Dum n. hanc telam perte-
xere intendo, visus sum mihi audire voces istorum Candidatorum
ornatissimorum rogantium & urgentium, ut ex hoc somnio evi-
gilem, atq; orationis meæ cursum ad finem inflectam: ut quod ipso-
rum virtuti et eruditioni præmium jam dudum decrevit ordo phi-
losophicus, tandem exolvam, votumq; ac desideria ipsorum exple-
am. Visus quoq; mihi sum audire voces vestras de aurium satietate
conquerentes, ac desprecantes pro istorum honoribus maturandis;
Agite igitur, abrupam & visioni parebo.

Sequuta est renuntiatio.

SPLEN-

SPLENDIDO ET NOBILISSIMO EQVITI GVILIELMO
A WENSE &c. DN: ET AMICO
meo charissimo,

VLTA sunt caussa, Nobiliss: Guilielme, propter quas hanc de Philosophia orationem Tibi inscribendam esse duxi: duae autem potissimum me permoverunt, quarum praecipua est admiratio Virtutis Tuae atque Humanitatis, quam ita cum generis splendore coniunxisti, ut nesciam, utrum in te magis admirer; certe utrumque suspicio, quum ita se mutuò ornent, ut fulgida gemma ab operoso auro gratiam accipit, & refert vicissim. Altera est, quod haec

solebas

Meas esse aliquid putare nugas;

& hanc ipsam orationem, suâ dignitate & merito nullam, Tuo tamen iudicio, ex amore mei profecto, aliquâ, quàm Tibi placere saepe testatus sis, nondum sum oblitus. Quare eam lubens emaneipo, & quicquid mihi in ipsam juris fuit, Tibi totum transcribo. Tu, si ita videbitur, factum hunc praematurum & crudum, utpote sub brumâ paucis diebus natum, pro Tuo in me & ipsum favore, complectere, fove, & Virtutum Tuarum splendore gratiosioré effice: me vero honoris ac nominis Tui studiosissimum, ut fecisti haecenus, redamare perge. B. V. Dabam Altorfii: Calend. Quintil. Anno cl^o cl^o c^o x.

T.

omni studio & fide

Ernestus Soveras D.

ERNE-

ERNESTI SONERI D.

ORATIO DE VITA CON-
TEMPLATIVA, RECITATA IN PRO-
MOTIONE BACVLARIORVM ALTORFII
xx. Decemb, Anno clō 15 c ix.

Ad Splendidum & Nobiliss. Dn,

G VILIELMVM A VVENSE,
EQVITEM LVNEBVRGICVM, &c.

*Eleberimus ille Rhetorum Isocrates, quum in convi-
vio à sodalibus rogaretur, ut in medium aliquid de elo-
quentia sua fonte proferret, id munus à se ita depreca-
tus est: Quae praesens, inquit, locus & tempus exposcit,
ego non calleo: quae ego calleo, nec loco praesenti sunt apta, nec tem-
pori. Eadem ego deprecatione, et si paulo aliter, hodie no die apud vos
uterer. Auditores illustres & Generosi, Magnifici, omnium ordinū
praestantissimi, nisi me expectatio vestra, quam, quantum in me est,
fallere non debeo, & istorum quatuor juvenū merita, quorum vir-
tuti Collegiū philosophicum in hac splendidissimā luce primum per
me exolveri voluit, ad dicendum impellerent, immo cogent. Nam
quod huic loco conveniat, qui toties gravissimorum & eloquentissi-
morum hominum voce personuit, ego in philosophorum & Medico-
rum umbrā educatus, & neq; ingenio ad dicendū aptus, neq; instru-
ctus arte, proferre nequeo: quae vero ex istorū scholis sine ambitio-
so verborum cultu hausi, ea istum orationis splendorem, qui politas
vestras aures decet, vel oīo non recipiunt, vel certe à me non expe-
ctant. Verum quum frustra me deprecaturum esse, atq; omnium ocu-
lis & vultu ad dicendum aliquid invitari intelligam, sanè permit-
tam me Humanitati vestrae, & si minus expectatione atq; aurib; ve-
stris dignum, saltem praesenti actui convenienti, aut non omnino ali-
enium quidpiam profari conabor, genere quidem orationis philoso-
phico, quod nec fastu turgeat, nec vilitate aut impuritate plane sor-
descat, sed aptum sit rationum momentis comprehendendis. Dicam*

D autem

autem De Vita Contemplativa, quantum præstet activa & effectiva, & quod nihil præstantius datum sit Homini- bus Cogniti- one; idq; eâ moderatione, ut, quod malorum oratorum est, si nulla aliare, saltem brevitate vobis placeam. Quod dum facio, obsecro vos & obtestor, ut benevolentia vestra aurâ cursum orationis meae prosequi velitis, quo ea, veluti secundis subvecta ventis, quem sibi proposuit, scopum consequatur.

IAmæro vnumquemq; vestrum intelligere arbitror, non de quâvis contemplatione sive cognitione sermonem mihi esse institutum: non n. de ea dicere est animus, quæ ad aliud quidpiam sive persuadendum & docendum, sive agendum aut faciendum est directâ; qualis est Theologorum, JCTorû, Medicorû, cæterorum item artificum cognitio, quam passim hodie Θεωρητικῆς appellacione dignatur, dum horum alios Theoreticos, alios Practicos parû consideratè cognominant: Sed de illa, quæ Græcis ἀποθεωτικῆς & θεωρητικῆς Θεωρητικῆς dicitur, quæ sibi ipsi finis est, in seipsa subsistit & acquiescit, nec tendit ulterius ad operationem.

Huius quanta sit dignitas & præstantia, vel ex eo satis clarè perspici potest, quod, si fas est homini aliquid de Deo balbutire, recta ratio cogit, non aliâ ei attribuerè operationem, quàm contemplationem: aut, ut planius dicam, ipsam Dei felicitatè, quâ æternum fruitur insatiabiliter, nihil esse aliud, quam contemplari, vt gravissimus auctor, summus Aristotelis interpres Alexander ostendit. Quum enim nefas sit, atq; à cõmuni omnium hominum, quotquot divinitatis sensum aliquem habent, opinione remotum, credere Deum vel sensus & operationis omnium expertem esse truncum, vel inertem & ociosam mentem dormientem Endymionis somnum, necesse est sanè ei aliquâ *ἰντέργειαν* vitæ intellectivæ adsignare. In eo enim pariter omnes consentiunt, vivere Deum, & intelligere. At quum vita, quæ ex intellectu traducitur, triplex sit, Contemplatiua, Activa & Fastiva, (Græci commodius Θεωρητικῆς, πρακτικῆς, & ποιητικῆς dicunt) atq; inde triplex prodeat operatio, Θεωρητικῆς, πρακτικῆς & ποιητικῆς, certum est πρακτικῆς Deo competere nullo modo posse, multo vero minus ποιητικῆς. Est enim vita practica, quæ ex vir-
tute

trite morali ad honestatē est composita, moderatrix affectuum
& perturbationū. Atqui ^{ᾠδῶν} sublimius & excelsius est, quam
vt istos furentium perturbationum status ac tempestates senti-
at: humani animi est ista humilitas, vt, velut in alto mari exposi-
ta rupes varios ventorum & fluctuum impetus patitur, sic ipse
quoq; variorum & vehementium perturbationum motū im-
pelli, affectuū cupiditatib. rapi atq; percelli possit: Deus O. M.
vt est supra hanc sortem, extra omnem fortunæ aleam positus,
fruiturq; sempiterno ac felicissimo ævo, ita neq; turbari adver-
sis, neq; secundis rebus affici potest. Accedit quod omnes vir-
tutes ethicæ exercentur cum ^{μεγαλότερον} quæ finis est consulta-
tionis; consultatio a. omnis de rebus incertis suscipitur, quæ a-
liter evenire possunt: (non minus enim stultum est de rebus ol-
mnino certis, quam de impossibilibus deliberationem institue-
re.) Mens vero divina non operat incerto eventu, nihil ei ob-
scurum quod agit, nihil incertum, aut dubium, vno intuitu me-
dia & finē cognoscit, non disponit calculos, aut rationis discursu
demum investigat, qua viā ad finē perveniat nullum, ei ob-
stat impedimentum, expedita sunt omnia. Audiamus a. ipsum
Philosophum in divino opere Ethicorum divinē in hanc sentē-
tiam differentem. Quales nam, inquit, actiones diis immorta-
libus attribuire convenit? iustas ne? sed ridiculi sanē viderent,
si commerciā facerent, deposita redderent, atq; alia huiusmodi
inter se contraherent. Num quid fortes, vt formidolosa sustine-
ant, periclitenturq; quia honestum sit? An liberales? sed cui da-
bunt? absurdum quippe, si etiam nummum, aut tale quidpiam
eis adesse dicamus. Si temperantes eos esse asseruerimus, quid
nam eiusmodi essent? si quidem quod pravas cupiditates non
habeant, molesta atq; invidiosa laus est. Si demum omnia per-
curramus, quæ ad actiones morales attinent, parva & indigna
diis esse videbuntur. At vivere deos oēs existimant, quare etiā
operari: ei autē qui vivit, & omni caret actione, ac multo ma-
gis effectione, quid restat p̄ter Contemplationem? Quare Dei
operatio, quum beatitudine excellat, Contemplativa erit. Sed
quid: si non tantum temeritas & inscitia, sed extrema impietas

est quicquā Deo tribuere imperfectum, quū ipse fons & auctor sit omnis perfectionis, ecquā religione virtutem, sive *ἡ περὶ ἀρετῆς* ei adscribere non verebimur? quam imperfectam esse ex eo intelligere licet, quod propter se ipsam non expetitur, sed propter vitam beatam quæ in contemplatione consistit, quam virtutis præmium ideo dixit Seneca. Propterea enim nobis proposita est virtus, inquit Lactantius, ut perdomitis libidinibus, rerumque terrestrium cupiditate superatā, puræ ac victrices animæ ad Deum, hoc est ad originem suam revertantur. Satis hoc ipsum declarat, quod maxima virtutis vis est in perferendis malis; quod negligit omnia quæ pro bonis concupiscuntur; quod summus eius gradus ad mortem patet; quandoquidem vitam, quæ optatur a cæteris, persæpè respuit; mortem quæ cæteri timent, fortiter suscipit. Sane tot sustentati & superati usque ad mortem labores, absque præmio haberi non possunt: si enim virtus divitias opes, voluptates, & cætera huiusmodi, quæ alii avidissimè sectantur, contemnit quia fragilia sunt & viliora; ergo contemnit ut solida & præstantiora consequatur: ipsa igitur beata atque perfecta non est, sed perfectionem quærit: ubi v. nisi in Contemplatione divinorum, (hæc enim simpliciter *θεωρία* est, quæ est *τῶν θεῶν ὁρασις*) quam tanti esse dicebat Anaxagoras, ut quascunque miseras propter eam libeat sustinere? Quod si igitur nihil in Deo imperfectum, si seipso nihil habet perfectius aut sublimius, cuius aditu prohibeatur à perturbationum æstu, quem prius virtute restinguere necesse habeat, si perpetuo degit vitæ optimam nunquam captā, nulloque ævo finiendam felicitate; vanitas est ipsi virtutes morales, aut vitam activam adsignare; infans a, profus eundem ad vitæ effectivam sive *πραξιάν* deprimere, utpote quæ multo adhuc, quam activa sit ignobilior, hominibus ad sublevandam humanæ fragilitatis & mortalitatis indigentiam concessa. Sed video hic grandem mihi exoriri tempestatem à Theologis, qui tantum anathemate me non ferient, quod videbor illis justitiam Deo denegare quæ est activa, creationem mundi tollere, quæ *ποίησις* videtur, providentiam evertere, quæ omnium virtutum concursu & conspiratione admirabili à Deo exercet.

Ecquid

Ecquid enim clamitabunt, justitia tibi nō est, quā severè in violatores legis & contumaces Deus animadvertit? aut fortè ne hoc quidem facere eum dices? Ecquid tibi liberalitas non est, qua egenis subvenit, & divites inanes dimittit? numquid benignitate & clementia non utitur ergo pios & probos? an non ira & furore exardescit in sui contemtores, atque elatos deprimit? Meliora, o viri reverendi; æquioribus, quæso, animis atq; auribus dicta mea accipite; nulla unq̄ tanta peccatori meo insedit impietas nihil istorum nego, & tamen quæ hæctenus à me disputata sunt, verissima esse arbitror. Vos v. videritis utrū facilius mea dicta refellatis, an ego vobis respondeam. Si essentia divina simplicissime simplex est, & immutabilis, quod ne ipsi quidem negatis, & cogit necessitas, estq; ab omni compositione tam substantiarum inter se, quam accidentium & qualitatuum cum substantia coeuntium aliena & immunis, velitis nolitis, cogimini fateri nihil istorū verè & pprie in Deo existere. Nam si habitus istos inesse concedatis; compositum ex substantia & accidentib⁹ statuitis. Si mentem practicam aut factivam tribuatis; mutabilitatem asseritis, & aliquid Deo sublimius ponitis; siquidem omnis *περὶ ἑαυτοῦ* & omnis *πρὸς ἑαυτὸν* ad finem nobiliorem tendit, mutaturq; intellectus tum practicus tum factivus, appetitu & intellectuione boni quod extra se est, cuius causa agit. Quodnā vero, dicite mihi, bonū extra Deum est, quod ipsum movere queat? Aliam igitur & longè eminentiorem rationem esse oportet, qua ista Deo competunt, cuius similem in aliis etiam substantiis incorruptibilibus cernere licet. Solem dicimus calidum, tantum quia calefaciat, quamvis reverà calidus non sit. Eundem vitale nuncupamus, quia inferiora omnia vivificet, vegetet, nutritionis, & generationis auctor existat, quum ipse neq; vitā in se habeat, neq; vegetetur, neq; nutriendi aut generandi facultatem ullam reverà sit sortitus. Simili modo, quæcumq; nos à Deo accipimus, iusta, clementia, benigna, liberalia appellamus, tanquā à justitia, clementia, liberalitate profecta sint, quum tamen istæ appellationes in objecto demum patiente extra Deum oboriātur, ppter similitudinem earum affectionum, quæ alias à talibus

virtutibus proficiuntur: neq; n. necesse est, omnem effectū
esse homonymon suæ causæ, aut solem quoq; reuera calidum
dicere oportebit. Addo propter eam quoq; causam Deum dici
justum, liberalē, misericordem, quod quæcunq; ipsius voluntate
patimur: (quæ quidē, ceu ipse ea egisset humano more, acti-
onū eius opera impropiē vocare solemus) alienissima sint ab
effectibus vitiorum, quæ istis virtutibus in homine sunt oppo-
sita: schola philosophorū vno verbo diceret, tribui Deo virtu-
tes non positivè, sed per negationem vitiorum: justus enim est
quia non iniustus; liberalis, quia non tenax aut avarus; miseri-
cors, quia non crudelis; & sic de reliquis virtutibus. Quid ergo
iustissimum dicimus esse Deum, sed sine iustitia, si propriè loqui
velis; benignissimum, sed sine benignitate: summe misericor-
dem, sed sine misericordia: liberalissimum, sed sine liberalitate.
Si accurratè loquendum sit, fontem potius iustitiæ, clementiæ,
liberalitatis, cæterarumq; virtutum dicere eum necesse erit, q̄
justum, clementem, liberalem. Ut enim rivus fons non est, et-
si à fonte emanat: & ut fons non est rivus, nec rivū in se habet,
rivi tamen, qui extra est, origo: ita mens divina omnis bonitatis
atq; virtutis fons est, licet neq; virtutem in se habeat, neq; habe-
re possit aut velit, tanq; aliquid sua maiestate vilius. Simile quid
in numeris videmus qui ab unitate omnes descendunt, & vari-
as sortiuntur affectiones, nullus tamen eorum est, in ipsa unitate:
ut neque affectiones ipsorum. Non igitur simpliciter negamus
ista Deo cōpetere, quin imò exultamus in illis Dei nostri attri-
butis, & gloriamur, adeoq; spem omnem nostræ salutis æternæ
inde max. confirmamus: sed modum verum quo conveniant
exquirimus, proprietatem vrgemus, rem ipsam interim firmi-
ter tenentes: qđm nec qui Solem calidum esse negat, eundem
quoq; p̄tinus negat calefacere, aut caloris auctorem existere.
Verum instant, expressè hæc in sacris literis Deo adscribi. Quid
rum? Si hoc fati est, alas quoq; eum habere & pedes credatis o-
portet, quia ascendisse & descendisse expressè legitur. Mirum
est profecto, ea quæ ad corpus spectant, omnes agnoscere & fa-
teri figuratè de Deo dici, non itidem ea quæ sunt animi: quasi
vero

vero corporis tñ materiali apparatu, non etiam animi potenti-
s & qualitibus à Deo simus discriminati. Eadem est ratio effe-
ctiōis: etsi enim religiosâ mente credimus, mundum & quic-
quid eius ambitu atq; complexu continetur, ab auctore Deo p-
djisse, & in eo divinam potentiam cum veneratione suspicimus,
factum tamen eo modo, qui *ποίησις* dici possit, cum ratione ne-
gamus. Neq; enim materiam præexistentem in quam ageret, &
ex qua oīa faceret habuit, neq; instrumentis ullis usus est, sine
quibus *ποίησις* nulla exercetur, sed solo nutu ac bonitatis suæ im-
mensæ diffusionē oīa constituerunt. Quis unq̄ dixit Solem effice-
re lumen, aut hominem efficere ridendi facultatem, vel aptitu-
dinē ad capiendas disciplinas? quis non intelligit, hæc sine effe-
ctiōe fluere ab essentiis quarū sunt sequelæ? Haud aliter, quæ-
cunq; Entia à primo Ente promanarunt, sine laboriosa produ-
ctiōe eius extiterunt, & immensæ virtutis ac bonitatis uberta-
tē consequuta sunt, in hoc ab illis differentia, quod quæ res crea-
tas sequuntur, sequuntur necessario, unde Sol nunq̄ potest non
spargere radios, aut fundere lumen: quæ autem creatoris ineffa-
bilem Entitatem, ut loquar cū scholasticis, consequi possunt, ea
non necessario, sed quando libuerit, exundant: hoc n. singulare
creatoris privilegium est, cunctis creaturis denegatum, quanq̄
non melatet aliter sensisse Aristo. Manifestum igitur est, ut opi-
nor, divinæ ac beatissimæ menti, neq; *περάξω*, neq; *ποίησιν* compe-
tere posse, adeoq; eam solum vivere vitam theoreticam. Si quis
tamen oīo contendat practicā quoq; & factivā ei esse conceden-
dam, esto sanè, tamen si id concedere nulla nos cogit necessitas;
nihilominus principem locum obtinebit *θεωρία*, quod ad pro-
positum nostrum max: pertinet. Nemo n. arbitror eò demen-
tiæ & temeritatis descendet, ut Beatitudinem Dei in istis opera-
tionibus positam esse affirmet, aut si quis est, qui adeo parū in-
telligentiam suam excutiat, ab eo sciscitari libet, nunquid putet
D. O. M. ante conditum mundum, quum nondū esset in quem
justitiam, benignitatem, aliasq; virtutes exerceret, an, inq̄, pu-
tet, eo tempore, Deum fuisse beatum? si neget, profanus est, &
indignus quo cum disputé: si asserat, fateatur simul necesse est,
Beati-

Beatitudinem divinæ mentis, qua nunq̄ caruit, in his virtutibus,
earumve actionib; non esse constitutam. Attamen in operatione
aliqua esse illam oportet, quandoquidem substantiæ viventis vi-
tam intellectivam felicitas, ociū aut somnus non est, si ve conti-
nuus, si ve interceptus labore: at nulla restat operatio mentis, p̄-
rerq̄ theoria: hæc igitur est divinæ mentis *εὐεργεσία*, hæc felicitas
& beatitudo eius. Videte, Auditores optimi, quanta sit huius vi-
tæ, Contemplativæ inq̄, præstantia, quanta dignitas: ipsum su-
preмум Ens, Ens Entium, Mens divina, cuius numen cuncta
venerantur, majestaté stupent, imperii nutum contremiscunt,
ad cuius bonitatem oīa suspirant, hanc & non aliam vitam deli-
gere voluit aut potuit, in qua admitandæ majestatis suæ solum
firmaret, gloriæ splendorem effunderet, bonitatis rivos pande-
ret, ac beatissimè degeret. Quid putatis amplius accedere posse?
Dicam: quia dixi parum, quanquā vereor ut, quod dicturus sum,
fidem inveniatur apud eos, qui aures nunquam præbuerunt phi-
losophis: ferè enim quæ novitate inusitatâ animum percellunt,
fidem etiam apud imperitos amittunt. Quid illud est? Non so-
lū, Auditores, Dei operatio est actus contemplandi: sed est ipse-
met Deus: Hoc n. summa simplicitas primi & summi Entis exi-
git, quæ non admittit *ἀλλο*. *ἑ* *ἀλλο* in sui essentiâ, ut idem in eo
sint quod intelligit, q̄, intelligitur, & ipsa intellectio. Nam si eius
substantia nō esset ipsemet intelligendi actus, daretur in eo *ἀλλο*
ἢ *ἀλλο*: actus scil: intelligendi ab intellectu diversus, & non esset
perfectissim⁹: quippe perficeretur demum hoc actu, qui eius est
felicitas: At impium est vel umbram alicuius imperfectionis
imaginari in perfectissimo Ente. Hinc Philosophus in 12. Theo-
logiæ suæ deduxit, non tantum Deum vivere æternam & opti-
mam vitam, sed esse ipsammet vitam æternam, beatitatē suam,
undè necessario sequitur felicitatē eius nullis intervallis inter-
stingui, nullo ævo finiri posse. Ut n. necessario semp̄ est, fons oīs
essentiæ, ita necessario semp̄ est beatus, quia beatitudo ab Essen-
tia ipsius non est diversa, quod sane max: conveniens est divinæ
majestati, ut nunquam miser evadere possit. Porro quia beatitu-
do hæc eius est essentiâ, estq̄; vita contemplativa, intellectu ni-
mirum

mirum sui ipsius, iterum patet, quod eam cum vita practica aut
effectiva permutare nunq̄ possit, nisi eum etiam Esse suum, cū
alio Esse cōmutare velis, quod ipsius immutabilitati, & immor-
talitati repugnat. Verum quia hæc fortè non ad omnium captū
dicuntur, ad magis popularia se mea convertit oratio. Dicit for-
san aliquis, quorsum ista de contemplatione quæ Dei operatio
& Essentia dicitur: expectabam ego de illa vita contemplativa,
cuius Homo sit capax, & qua nihil homini præstantius datum
esse dicebas. Sustine quæso; huc jam ibam ipse, ut ostenderem
eam vitā quæ est simpliciter optima ac nobilissima, adeoq; opti-
mi Entis, esse hominis quoq; proprium & summum bonū. Id v.
ut intelligamus, hæc mecum, quæso perpendite. Fons & origo
rerum oīm est D. O. M. ex cuius fœcundo gremio, cuncta q̄ sunt
præter ipsum, pullularunt, eā q̄dem conditione, ut quæ ab ipso
ceu bonitatis principio recesserunt longius, minus de bono par-
ticipent, habeant vero privationis amplius: cuncta tñ pariter
ad ipsum ceu bonitatis fontem, qui solus à seipso, non aliunde
participatam habeat bonitatē, naturali instinctu nitantur atq;
anhelent, veluti ad principium cuius bonitatē privari, & à quo
divelli ægrè ferunt: qua ratione merito Deus principium & fi-
nis omnium dicitur; ut n. ex eo omnia prodeunt, ita quoq; ad
ipsum redeunt omnia, estq; reditus iste ad felicitatem iter, quod
quæ plenè absolvunt, finem cum principio jungunt: quæ vero
imperfectiora ac debiliora sunt, citrà subsistunt, longius, proxi-
mius, pro perfectionis aut imperfectionis suæ gradu. Neq; enim
oīa finem assequuntur, etsi maxime omnib. sit propositus, *μά-
λιστε γὰρ ἐκείνη ταχέειν ἀελσον πᾶσι ἔπειτα*, inquit Philosophus 2. de
Cælo: 1. 66. Sed accidit perinde ut in sanitate: qđm enim qđam
corpora optimā gaudent atq; fruuntur sanitate: quædam autē
non quidem fruuntur, facile tamen, ut levi aliquo exercitio ad
eam perducuntur: quædam omnino perducī ad eam nequeunt,
sed tantum eō, ut propius à sanitate absint, non tñ attingant: ita
quæ à primo Ente descendunt, suo quæq; modulo, ac mensura
se ei rursum assimilare student, eiusq; tum eternitatē, tum ope-
rationem quæ beatitudo est, imitantur perfectius, obscurius.

¶

Sic

Sic videm^{us} elementa operationem quidem Dei, in qua bonitas est, imitari motu recto, admodū ignobili, quia terminatur quiete: æternitatem vero generatione sibi similis, & propagatione speciei. Cælum a, & æternitatem imitat^{ur} perfectiūs, tenet n. eam in individuo: & operationem motu nobiliori, voluitur enim in seipsum perpetuò sine quiete, ut tamen totum loco non moveatur, qđm etiam divina intelligentia intelligendo in seipsam redit immutabili constantiã. Ita cæterorū Entium unumquodque peculiarem habet imitationis modum & terminum, qui suę quidem speciei extremus sit ad quem pervenire liceat, non tamen absolutè ultimus ad quem adspirat. Solus homo non imitatur tantū, sed assequitur etiam beatitatem divinam, quadam tenus quidem in hac vitã, perfectiūs a. in futurã: quia solus habet mentem contemplativam, quæ est particula divinæ mentis. Hinc contemplatio aut vita contemplativa meritò eius proprium bonum censetur, quia cum nullo cæterorum animalium eam habet communem: propter quam causam philosophus in 10. Ethico scriptum reliquit, cæterorū animalium nullum posse esse felix, quia nullum sit contemplationis capax: eousq; n. sese extendere felicitatem, quousq; protenditur contemplatio, & quibus magis inest contemplatio, iisdem quoq; magis competere felicitatem; ideoq; Diis totam vitam esse beatam, quia nunquam in contemplando defatigentur; in quam sententiam etiam in Metaphysicis disseruit, optimam vitam Deo esse perpetuam, quæ homini pauco tempore conveniat, puta in hac vita, in quã sæpius à contemplando avocatur. Quamvis a. aliquando dicat, homini istam vitam competere non qua homo est, sed qua divinū quid in ipso, non hoc vult, vitam istam non esse hominis propriam, sed non esse perpetuam: quia propter mortalitatis indigentiam ad humiliora aliquando deprimitur. Nam ibidem mox asserit illud divinum esse maximè hominem: si max. est homo: ergo quæ secundum illud vita traducitur, max. erit hominis ppria, ideo etiam reprehendit Simonidẽ tam in Ethicis, quam in Metaphysicis, quod edixisset mortalibus mortalia sapere: & contra potius p̄cipit mortales quum simus, enitamur quantum

quantum licet ut reddamus nos immortales, h, e. vitam ex di-
vino illo & immortali quod in nobis est, transigamus: id n. max:
esse unumquemq; , quod in ipso est præstantissimum, Hanc ob
causam dictum est à Seneca, hominem esse partem Dei, totum-
que esse plenum Deo; nempe Mentem significavit Theoreti-
cam, divinæ particulam auræ, vitamq; beatam quæ est ipse De-
us, quam mentis beneficio homo consequitur. Quid enim est
inquit, cur non existimes in eo divini aliquid existere? Totum
hoc quo continemur Deus est, & socii eius sumus & membra:
Capax est noster animus, perfertur illò si vitia non deprimant,
in hoc à natura formatus, ut Diis paria velit. Nam si aliena vi ad-
summa niteretur, magnus erat labor ire in cælum, & alibi: Vis
isthuc divina descendit, animum excellentem cœlestis potentia
agitat: non potest res tanta sine nûminis præsentia stare: itaq;
animus noster majore sui parte illic est, unde descendit. Quem-
admodum n. radii solis contingunt quidem terrâ, sed ibi sunt,
unde mittuntur: sic animus magnus & facer, & in hoc demissus,
ut divina ppius nossemus, conversatur quidem nobiscum, sed
hæret origini suæ, illinc pender, illuc spectat ac nititur. Attendi-
te obsecro, quomodo huius divini boni capax sit homo, q̄a ipse
est pars, & socius, & membrum Dei.

Sed quid multa? nonne satis indicii nobis suggerit innata cu-
piditas quâ ad scientiam contemplationemq; ferimur omnes?
Nonne ipsius corporis status & oris figura declarat excellentius
aliquid in nobis, quàm in pecudibus, esse? illarum natura in hu-
mum pabulumq; prostrata est, nec habet quidq̄ commune cum
Cælo, quod non intuetur. Homo a. recto statu, ore sublimi, ad
contemplationem mundi eiusq; causæ excitatus, confert cum
Deo vultum, & rationem ratio cognoscit. Propterea nullum
est animal, ut ait Cicero, præter hominem, quod habeat aliquâ
notitiam Dei: solus n. sapientia instructus est, unde etiam solus
religionem intelligit. Capit igitur homo hanc operationē, con-
templationem nimirum, quam Dei felicitatem esse diximus:
hæc enim simpli citer & absolute cōtemplatio est, unde *Θεωρία*
q: *θεῶν ὁρασις* dictâ volunt. capit vero? imo ita, ut propriam sibi

vendicet præ cunctis animantib. eâq; à bestiis, non dicam præcipuè, sed solum distet. Nam cetera quæ videntur hominis propria, etsi non sint talia in brutis, tamen similia videri possunt. Sunt in eis simulacra quædam virtutû moralium, castitatis in Equo, pietatis in Ciconia, magnanimitatis in Leone, sunt etiam liberalitatis, cæterarumq; virtutum: sunt & prudentiæ civilisq; vitæ vestigia, quibus societatem humanam imitantur: nam imperiû speciem exercent, judicia agitant, accusant, damnant, supplicia irrogant; bella gerunt, legunt cohortes, aciem instruunt, excubias agunt, & alia huiusmodi civilis vitæ munia obeunt. Exercent etiam opificia & vitam *μηλικην*: mellificant apes, aves sibi nidos construunt, araneæ texunt, nent stamina bombyces. Quid tam propriû videt homini, quam providentia futuri: atqui sunt animalia quæ latibulis suis diversos & plures exitus pandant, ut si quod periculum inciderit, fuga pateat obtestis. Alia provident in futurum, ut

———— Ingentem formicæ farris acervum
Comportant, hyemis memores, tectôq; reponunt.

Item apes.

Quæ patriam solæ, & certos novere penates,
Venturæque hyemis memores æstate laborem
Excipiunt, & in medium quæsita reponunt.

Proprius homini putatur sermo, tamen & illis quædam inest quoq; sermonis similitudo. Nam & dignoscunt invicem se vocibus, & quum irascuntur, edunt sonum jurgio similem, & quum se ex intervallo vident, gratulandi officium voce declarant. Nobis quidem voces eorum videntur inconditæ, sicut illis fortasse nostræ, sed ipsis, quæ se intelligunt, verba sunt: deniq; in omni affectu certas notas exprimunt, quibus habitû mentis ostendant. Risus quoq; homini proprius censetur & tamen videmus in aliis quoq; signa quædam lætitiæ, quum ad lusum gestiunt, aures demulcent, rictum contrahunt, frontem serenant, oculos in lasciviam resolvunt. Solius veritatis gustum nullum habent, ejus dico, quæ in Contemplatione spectatur; à sola sapientia & vita contemplativâ exclusâ sunt; quum reliqua omnia quodammo-

do

ño participare videantur, solius mentis theoreticæ ne umbram
 quidem ullam ostendunt. Sola igitur mente contemplativâ nõ
 practicâ, non factivâ, homo se effert supra pecudû fortem, atq;
 nobiliori loco se collocat. Eâdem a. ad Deum accedit quam p-
 ximè, quâ fas est homini: unde Plato philosophiam (hæc n. est
 ista contemplatio de qua agimus, max. Metaphysica sive Theo-
 logia) definivit quod sit similitudo hominis cum Deo: hæc n.
 homo diis paria conatur, ut loquitur Seneca. Ex quo perspicu-
 um est, non solum esse hominis pprium, sed etiam maximum
 bonum: nihil enim majus aut sublimius, nihil melius est Men-
 te divina, ulterius ad bonû nihil provehi potest, quam vt Deo
 reddatur simile. Hinc in Metaphysicis ait philosophus, si in divi-
 nam naturam caderet, ut invidere quædam posset hominibus,
 sicuti poetæ fabulantur, Deos max: invisuros esse homini hanc
 vitam, utpote qua nihil præstantius ip si possideant: Sed nec in-
 videt, inquit, natura divina, & secundum proverbium *πᾶσι ψεύ-
 δοι ἰσίδοι*. Neq; putandû esse aliud significasse antiquos per ignem
 quem Prometheum Jovi suffuratum, ob eamq; causam ad Cau-
 casum relegatum esse tradiderunt: huc n. respiciebant, ut vel è
 cælo nihil preciosius auferri potuisset ostenderent mente & vi-
 ta theoretica Et quid, quæso, aliud existimabimus velle sacras
 literas, quâ hominem ad imaginem Dei atq; similitudinem con-
 ditum esse asserunt, quàm conditum esse ad similitudinem ope-
 rationis & felicitatis divinæ, quæ est contemplatio Dei? Nolite
 etiam credere, Auditores, aliam fore ineffabilem illam felicitatē
 vitæ æternæ, quam eadem sacra oracula piis pollicentur, quam
 philosophiâ perfectam, contemplari Deum de facie ad faciem,
 non oculis corporis, his n. Deus non cernitur, sed mentis. Testi-
 moniû ex ipso Veritatis pectore vobis affero: Hæc est vita æter-
 na, inquit Veritas, ut cognoscant te solum verum Deum, & quæ
 sequuntur. Audite etiam electû Veritatis instrumentum, p-
 conem Apostolum, qui, quid speraret fore vitam æternam, non a-
 liter expressit, quam cogniturum se ibi de facie ad faciem, quæ
 hic per speculum cernebat. Ecce cogniturum se inquit, non fa-
 cturum aliquid, Neq; enim eò ad humilitatē, patientiam, tem-

perantiam, justitiam, aliasq; virtutes morales, ad opum & vanitatum mundi contentum invitamur Legib. divinis atq; humanis, ut scilicet hic rudimenta ponamus eius vitæ, quæ olim in nobis eadem perficienda sit, quæ tum etiam his virtutibus. locus sit futurus, aut talis beatitudo nobis expectanda, quæ sit istarum virtutum actus: nihil minus verisimile: durabit quidem charitas & amor mutuos beatorum, cessabit a. officiorum vicissitudo, quippe quum nulla ibi futura sit indigentia: sed ideo nobis ista præcipiuntur hic, quia cognitionem perfectam, summumq; bonum nemo adipiscitur nisi qui vana contemserit, affectus ad mediocritatem temperaverit, quæ dicitur virtus; ut scilicet hic beatitatem illam saltem gustare incipiamus, sedatis cupiditatum fluctibus, in cuius possessionem plenam olim, quæ dabuntur nobis spiritualia corpora, quæ perturbationum foco non æstuabunt, immittendi sumus. Hoc intellexerunt etiam Philosophi, & aperte docuit Aristoteles, dum scribit Prudentiam non Sapientiæ imperare, sed sapientiæ causa. Non enim sapientiæ quærimus, ut virtutibus Ethicis perficiamur, sed virtuti studemus, ut sine impedimentis sapere & contemplari possimus. Siquidem mens nostra dum in hoc mortali corpore detinetur, quod subinde variis jactatur impulsibus, veluti nubibus ac fumis ex ardente cupiditatum foco excitatis impeditur & prohibetur à contemplando: extincto a. isto igne, fumisq; disiectis, liberè se erigit, atq; in divinæ Majestatis campum contemplando sese effert. Hinc etiam testatus est idem, neminem esse theoretici boni capacem, nisi qui practicè nactus sit. Id ipsum voluit Plato, dum philosophiam dixit esse mortis meditationem, non eam, quam Cleombrotus de saxo sese precipitans perperam intellexit, sed abstractionem mentis à corporeis vinculis: quum n. minimè vivimus vitæ corporis, maxime vivimus vitam mentis: unde Apostolus, postquam ad gustandam futuram illam perfectam felicitatem ad tertium cælum raptus fuisset, ipse dubitavit, utrum in corpore, an extra corpus constitisset: nempe mentis oculis aspexit illius gloriæ splendorem, corpore interim ocioso & quæ emortuo.

Quando ergo tanta est præstantia Contemplationis, quæ philosophia dicitur ac sapientia, tantaq; dignitas ac bonitas, quin

exclamamus! O decus philosophia eximium? ô ineffabile bonum? quid non modo nos, sed oïo vita hominû sine te esse possit? tu nos vere facis esse homines; tu supra pecudes nos effers, tu Deo reddis similes, cæloq; collocas: felicem qui te vel eminus suspicit; ter v. quaterq; beatum, qui te possidet. Hanc igitur sectemur auditores optimi, huic nos tradamus, huic toto incumbamus pectore: quisquis es, sine hac miser & vix homo es: quisquis es, cum hac eris felix atq; semideus: nihil igitur eâ potius nobis sit, aut antiquius, ne similes videamur gallo Æsopico, qui quum cibum quærens, gemmam preciosissimam invenisset, mili granum ei præposuit.

Multa adhuc restant, Auditores, de eius utilitate quæ latissime se per omnes scientias & artes, immo per oës actiones humanas effundit: max: ppter eos, qui quum nihil aliud quod reprehendant, invenient, ociosa somnia & inutiles subtilitates objiciunt, quodq; nullo in honore sint philosophi, ideoq; non modo aspernantur ipsi, homines quæstuarii qui ad lucrum & ambitionem omnia referunt, verum & aliis, ut hanc vitam contemnant suosores & hortatores existunt. Hos ego semper judicavi similes illi vulpeculæ, quæ postq; caudam amiserat, callidè omnib. sui generis persuadere nitebat, ut sibi quoq; caudas amputarent, quo multitudine sociarû turpitudinem suam vel elevarer, vel solaretur. Ego v. Auditores, ut de contemtu taceam, ne videar propriam quodammodo causam invidiose agere, qui licet Philosophus non sim, à philosophia tamè non sum alienus; tum etiâ quia philosophi honorè p sua felicitate non estimant, qui tamen sponte illos comitatur apud rectè judicantes: de utilitate certè hoc ausim affirmare, nullam esse scientiam, nullâ artem aut facultatem, quæ insignem à philosophia usum non capiat; q; non dicam plurimum, sed seipsam totam philosophiæ non debeat; quæ non principia sua, firmamenta, ac lucè ex primi Entis scientia habeat. Ut n. primum Ens sui bonitate peperit cuncta alia Entia; ita prima scientia, quæ est primi Entis contemplatio, cæteras oës q: germina de se pduxit. Et ut numerorû scientiam pfectam nemo assequi potest, qui unitatè ignoret,

ret, q̄ ex unitate oēs numeri suam originem trahant: ita qui primum Ensignorat, umbrā habet cæterarum scientiarū & somnium. Est n. ut unitas primum Ens ac summum bonum; ab hoc oīa bona descendunt, quæ a, bona non sunt, sunt ipsius privationes. At hoc bonum sola philosophia contemplatur, q̄ eadem est Theologia naturalis, sola igit philosophia, prima illa, lucem oīb. scientiis impertit. Hinc Plato felices p̄dicavit eas Resp. in quib. aut Philosophi præessent, aut reges philosopharentur: quia scilicet philosophi intuentes alteram faciem animæ mundi, qua ea deorsum versa leges rectitudinis dispensat, (quam Fatū dixit) quas leges altera facie sursum ad Deum versa (quam providentiam appellavit) à Deo accepit, non modo quid rectum, æquū atq; honestum sit intelligunt, verum etiam q̄ sit horum ratio, quis fons & origo. Philosophia imperandi rationem peperit, Medendi leges invenit, artes efficiendi ad vitam necessaria p̄duxit: imo etiam Theologiæ divinit̄ patefactæ haud leve robur fideiq; momentū addit: non quod mens pia & religiosa quidq; de divinis oraculis dubitare debeat aut possit, etiā sine philosophia: sed quod confirmet magis, si quæ a Deo cælitus demissæ sunt voces, eas ratio per lucem quoq; naturæ approbet, ostendens admirabilē consensum Dei & naturæ, quodq; Deus in omnibus suis operationibus in victā constantia & rectitudine perpetuò sibi sit similis. Dicit Theologia revelata, unum esse Deum, esse æternū, immutabilem, sapientem, immensæ bonitatis: Theologi credunt. Philosophia sive Theologia naturalis non dicit tantum, sed demonstrat: Philosophi non credūt, sed sciunt. Dicit Theologia omnia à Deo esse condita in tempore, animam esse immortalem, homines ex morte resuscitandos esse: Philosophia etsi hæc certò facta aut futura non videt, possibile tamen omnia intelligit, unde confidentius assensum jis præbet animus noster. Plurima huiusmodi ex omni disciplinarum ac facultatum genere, afferre possē: sed jam longius progressum me esse intelligo, quam p̄posueram, & retrahit me fides mea, de brevitate initio vobis data. Quare hic finem philosophandi facio, & ad id adgredior, quò me oculi vultusq; vester iam pridem vocare videntur.

Sequuta renunciatio.

153456

ULB Halle

002 677 407

3

VD 77

omnibus. Sanctis sanctis. *in diebus*
Qommunicantes et noctem ut dicitur
sacratissimam celebrantes. qua bea-
tissime memorata virginitas. huius mundi
saluatoris. Sed et memoriam venerantes
vultus eiusdem gloriose semp vir. primis mar-
tyris eiusdem dei. et domini nostri ihesu christi. Sed et
torum apostolorum tuorum *in corinthios 11*

Qommunicantes. et diem sacramentum celebra-
tes. quo unigenitus tuus in tua terra gloria. docu-
tus in veritate carnis nostre visibiliter carere alu-
apparuit. Sed et memoriam *in corinthios 11*

Qommunicantes et diem sacramentum celebra-
tes. quo dominus noster ihesu christe pro nobis est traditus.
Sed et memoriam. **H**anc igitur oblationem

ERNESTI SO-
NERI PHILOSOPH.
ET MED. D. IN ACADE-
MIA NORIBERGEN-
SIVM

Orationes duæ

- I. *De Infomniis,*
II. *De vita contemplativa:*

PVBLICE AB EODEM HA-
BITE IN PROMOTIONE MA-
gistrorum & Baculariorum.

ALTORFI

Typis Theodorici, per Cunradum Agricolaam.

M D C X

*Cl. V. Dn. Joanni Potinio, Eloquentia professori
in Illustri Acad. Julia, annua recordationis crys-
tallum salutem in Cunradum Agricolaam*